

CARTA DE CIUTATS EDUCADORES
Proposta definitiva, novembre 2004

CARTA DE CIUTATS EDUCADORES

Les ciutats amb representació al Primer Congrés Internacional de Ciutats Educadores, celebrat a Barcelona al novembre de 1990, van recollir a la Carta inicial els principis bàsics per a l'impuls educatiu de la ciutat. Partien del convenciment que el desenvolupament dels seus habitants no es pot deixar a l'atzar. La Carta es va revisar al III Congrés Internacional (Bologna, 1994) i al de Gènova (2004), per adaptar els seus plantejaments als nous reptes i necessitats socials.

Aquesta Carta es fonamenta en la Declaració Universal de Drets Humans (1948), en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966), en la Declaració Mundial sobre Educació per a Tothom (1990), en la Convenció que es va assumir a la Cimera Mundial per a la Infància (1990), i en la Declaració Universal sobre la Diversitat Cultural (2001).

PREÀMBUL

Avui més que mai, la ciutat, gran o petita, disposa d'incomptables possibilitats educadores, però també poden incidir-hi forces i inèrcies deseducadores. D'una manera o d'una altra, la ciutat presenta elements importants per a una formació integral, és un sistema complex i, alhora, un agent educatiu permanent, plural i polièdric, capaç de contrarestar els factors deseducatius.

La ciutat educadora té personalitat pròpia, integrada en el país on s'ubica. Per tant, la seva identitat és interdependent amb la del territori del qual forma part. És també una ciutat que es relaciona amb el seu entorn, amb d'altres nuclis urbans del seu territori i amb ciutats d'altres països. El seu objectiu constant serà aprendre, intercanviar, compartir i, per tant, enriquir la vida dels seus habitants.

La ciutat educadora ha d'exercitar i desenvolupar aquesta funció de manera paral·lela a les tradicionals (econòmica, social, política i de prestació de serveis), amb una atenció especial a la formació, la promoció i el desenvolupament de tots els seus habitants. Atendrà sobretot els infants i els joves, però amb voluntat decidida d'incorporació de persones de totes les edats a la formació al llarg de la vida.

Les raons que justifiquen aquesta funció són d'ordre social, econòmic i polític, orientades sobretot a un projecte d'ordre cultural i formatiu eficient i convivencial. Aquests són els grans reptes del segle XXI: en primer lloc "invertir" en l'educació, en cada persona, de manera que aquesta persona sigui cada cop més capaç d'expressar, afirmar i desenvolupar el seu propi potencial humà amb la seva singularitat, creativitat i responsabilitat. En segon lloc, promoure condicions de plena igualtat perquè tots puguin sentir-se respectats i ser respectuosos, capaços de dialogar. I en tercer lloc, conjugar tots els factors possibles perquè es pugui construir, ciutat a ciutat, una veritable societat del coneixement sense exclusions, per la qual cosa cal preveure, entre d'altres necessitats, un accés fàcil de tota la població a les tecnologies de la informació i de les comunicacions que permeten el seu desenvolupament.

Les ciutats educadores, amb les seves institucions educatives formals i intervencions no formals (amb intencionalitat educativa fora de l'educació reglada) i informals (no intencionades ni planificades) col·laboraran, de forma bilateral o multilateral per fer realitat l'intercanvi d'experiències. Amb esperit de cooperació, donaran suport mutu als projectes d'estudi i d'inversió, sigui en forma de cooperació directa o col·laborant amb organismes internacionals.

La humanitat no està vivint només una etapa de canvis, sinó un veritable canvi d'etapa. Les persones han de formar-se per la seva adaptació crítica i la seva participació activa en els reptes i possibilitats que s'obren amb la globalització dels processos econòmics i socials; per la seva intervenció des del món local en la complexitat mundial i per mantenir la pròpia autonomia enfront una informació desbordant i controlada des de centres de poder econòmic i polític.

D'altra banda, l'infant i el jove han deixat de ser protagonistes passius de la vida social i, per tant, de la ciutat. La Convenció de les Nacions Unides del 20 de novembre de 1989, que desenvolupa i considera vinculants els principis de la Declaració Universal de 1959, els ha convertit en ciutadans i ciutadanes de ple dret en atorgar-los drets civils i polítics. Poden, per tant, associar-se i participar d'acord al seu grau de maduresa.

La protecció de l'infant i del jove a la ciutat no consisteix únicament a privilegiar la seva condició. És important trobar el lloc que en realitat els correspon al costat d'uns adults que posseeixin com a virtut ciutadana la satisfacció que ha de presidir la convivència entre generacions. Infants i adults apareixen, a primers del segle XXI, igualment necessitats d'una educació al llarg de la vida, d'una formació sempre renovada.

La ciutadania global es va configurant sense que existeixi encara un espai global democràtic, sense que molts països hagin assolit una democràcia efectiva i al mateix temps respectuosa amb els seus genuïns patrons socials i culturals i sense que les democràcies amb més tradició puguin sentir-se satisfetes amb la qualitat dels seus sistemes. En aquest context, les ciutats de tots els països han d'actuar, des de la seva dimensió local, com a plataformes d'experimentació i consolidació d'una ciutadania democràtica plena, promotores d'una convicència pacífica mitjançant la formació en valors ètics i cívics, el respecte a la pluralitat de les diverses formes possibles de govern i l'estímul d'uns mecanismes representatius i participatius de qualitat.

La diversitat és inherent a les ciutats actuals i se'n preveu un major increment en el futur. Per això, un dels reptes de la ciutat educadora és promoure l'equilibri i l'harmonia entre identitat i diversitat, tenint present les aportacions de les comunitats que la integren i el dret de totes les persones que hi conviuen a sentir-se reconegudes des de la seva pròpia identitat cultural.

Vivim en un món d'incertesa que dóna la màxima importància a la recerca de seguretat, la qual sovint s'expressa com a negació de l'altre i amb malfiança mútua. La ciutat educadora n'és conscient, no busca solucions unilaterals, simples; accepta la contradicció i proposa processos de coneixement, diàleg i participació com a camí idoni per conviure en i amb la incertesa.

S'afirma doncs el dret a la ciutat educadora, que s'ha d'entendre com una extensió efectiva del dret fonamental a l'educació. S'ha de produir una veritable fusió, en l'etapa educativa formal i en la vida adulta, dels recursos i la potència formativa de la ciutat amb el desenvolupament ordinari del sistema educatiu, laboral i social.

El dret a la ciutat educadora ha de ser una garantia rellevant dels principis d'igualtat entre totes les persones, de justícia social i d'equilibri territorial.

Tot això accentua la responsabilitat dels governs locals en el sentit de desenvolupar totes les potencialitats educatives que acull la ciutat, tot incorporant al seu projecte polític els principis de la ciutat educadora.

PRINCIPIS

1- EL DRET A LA CIUTAT EDUCADORA

-1-

Tots els habitants d'una ciutat tindran el dret de gaudir en condicions de llibertat i d'igualtat, dels mitjans i oportunitats de formació, entreteniment i desenvolupament personal que la pròpia ciutat ofereix. El dret a la ciutat educadora es proposa com una extensió del dret fonamental de totes les persones a l'educació. La ciutat educadora renova de manera permanent el seu compromís amb la formació dels seus habitants al llarg de la vida en els aspectes més diversos. I perquè això sigui possible haurà de tenir en compte tots els grups, amb les seves necessitats particulars.

En la planificació i govern d'una ciutat es prendran les mesures adients per eliminar els obstacles de qualsevol mena, incloent-hi les barreres físiques, que impedeixin l'exercici del dret a la igualtat. En seran responsables tant l'administració municipal com d'altres administracions que incideixen a la ciutat, i hi estaran compromesos també els mateixos habitants, tant a nivell personal com a través de les diverses formes d'associació a les quals pertanyin.

-2-

La ciutat promourà l'educació en la diversitat per la comprensió, la cooperació solidària internacional i la pau en el món. Una educació que combati qualsevol forma de discriminació. Afavorirà la llibertat d'expressió, la diversitat cultural i el diàleg en condicions d'igualtat. Acollirà tant les iniciatives d'avantguarda com les de cultura popular, sigui quin sigui el seu origen. Contribuirà a corregir les desigualtats que aflorin en la promoció cultural fruit de criteris exclusivament mercantils.

-3-

Una ciutat educadora fomentará el diàleg entre les generacions, no únicament com a fórmula de convivència pacífica, sinó com a cerca de projectes comuns i compartits entre grups de persones d'edats diferents. Aquests projectes s'haurien d'orientar a la realització d'iniciatives i accions cíviqes, el valor de les quals sigui precisament el seu caràcter intergeneracional i l'aprofitament de les respectives capacitats i valors propis de les diferents edats.

-4-

Les polítiques municipals de caràcter educatiu s'entendran sempre referides a un context més ampli inspirat en els principis de la justícia social, el civisme democràtic, la qualitat de vida i la promoció dels seus habitants.

-5-

Els ajuntaments exerciran amb eficàcia les competències que els corresponguin en matèria d'educació. Sigui quin sigui l'abast d'aquestes competències, hauran de plantejar una política educativa àmplia i de caràcter transversal i innovador i incloure totes les modalitats d'educació formal, no formal i informal i les diverses manifestacions culturals, fonts d'informació i vies de descobriment de la realitat que es produeixin a la ciutat.

El paper de l'administració municipal és establir les polítiques locals que es considerin possibles i avaluar-ne l'eficàcia i, a més, obtenir els pronunciaments legislatius oportuns d'altres administracions, estatals o regionals.

-6-

Amb la finalitat de realitzar una actuació adient, les persones responsables de la política municipal d'una ciutat hauran de tenir informació precisa sobre la situació i les necessitats dels seus habitants. En aquest sentit duran a terme estudis que mantindran actualitzats i faran públics i establiran canals permanents oberts a individus i col·lectius que permetin formular propostes concretes i de política general.

Tanmateix el municipi, en el procés de presa de decisions en qualsevol dels àmbits de la seva responsabilitat, tindrà present l'impacte educatiu i formatiu d'aquestes decisions.

2. EL COMPROMÍS DE LA CIUTAT

-7-

La ciutat ha de saber trobar, preservar i presentar la seva pròpia i complexa identitat. Això la farà única i serà la base per a un diàleg productiu al seu si i amb altres ciutats. La valoració dels seus costums i dels seus orígens ha de ser compatible amb les formes de vida internacionals. D'aquesta manera podrà oferir una imatge atractiva sense desvirtuar el seu entorn natural i social.

A més, promourà el coneixement, l'aprenentatge i l'ús de les llengües presents a la ciutat com a element integrador i factor de cohesió entre les persones.

-8-

La transformació i el creixement d'una ciutat hauran d'estar presidits per l'harmonia entre les noves necessitats i la perpetuació de construccions i símbols que constitueixen referents clars del seu passat i de la seva existència. La planificació urbana haurà de tenir en compte el gran impacte de l'entorn urbà en el desenvolupament de tots els individus, en la integració de les seves aspiracions personals i socials i haurà d'actuar contra la segregació de generacions i de persones de diferents cultures, les quals poden aprendre molt les unes de les altres.

L'ordenació de l'espai físic urbà atindrà les necessitats d'accessibilitat, trobada, relació, joc i esbarjo i un major apropament a la natura. La ciutat educadora atorgarà una cura especial a les necessitats de les persones amb dependència, en la planificació urbanística i d'equipaments i serveis, amb la finalitat de garantir-los un entorn amable i respectuós amb les limitacions que puguin presentar, sense que hagin de renunciar a la màxima autonomia possible.

-9-

La ciutat educadora fomentarà la participació ciutadana des d'una perspectiva crítica i corresponsable. Per a això, el govern local facilitarà la informació necessària i promourà, des de la transversalitat, orientacions i activitats de formació en valors ètics i cívics.

Estimularà també la participació ciutadana en el projecte col·lectiu a partir de les institucions i organitzacions civils i socials, tenint present les iniciatives privades i altres formes de participació espontània.

-10-

El govern municipal haurà de dotar la ciutat dels espais, equipaments i serveis públics adients al desenvolupament personal, social, moral i cultural de tots els seus habitants, amb atenció especial a la infància i la joventut.

-11-

La ciutat haurà de garantir la qualitat de vida de tots els seus habitants. Això suposa l'equilibri amb l'entorn natural i el dret a un medi ambient saludable, a més del dret a l'habitatge, al treball, a l'esbarjo i al transport públic, entre d'altres. Al mateix temps, promourà de manera activa l'educació per la salut i la participació de tots els seus habitants en bones pràctiques de desenvolupament sostenible.

-12-

El projecte educatiu explícit i l'implícit en l'estructura i el règim de la ciutat, els valors que aquesta ciutat fomenti, la qualitat de vida que ofereixi, les celebracions que organitzi, les campanyes o projectes de qualsevol mena que prepari, han de ser objecte de reflexió i participació, amb els instruments que calgui per ajudar les persones a créixer personalment i col·lectiva.

3. AL SERVEI INTEGRAL DE LES PERSONES

-13-

L'ajuntament avaluarà l'impacte de les propostes culturals, de lleure, informatives, publicitàries i de qualsevol altra mena, així com les de les realitats que els infants i els joves reben sense cap mediació. Arribat el cas, emprendre sense dirigismes, accions que donin lloc a una explicació o a una interpretació raonables. Procurarà que s'estableixi un equilibri entre la necessitat de protecció i l'autonomia pel descobriment. De la mateixa manera, proporcionarà àmbits de formació i debat que incloguin l'intercanvi entre ciutats amb la finalitat que tots els seus habitants puguin assumir plenament les novetats que les ciutats generen.

-14-

La ciutat procurarà que les famílies rebin la formació que els permeti ajudar els seus fills a créixer i a fer ús de la ciutat, dins l'esperit de respecte mutu. En aquest mateix sentit desenvoluparà propostes de formació per als educadors en general i per a les persones (particulars o personal de serveis públics) que a la ciutat compleixen, sovint sense ser-ne conscients, funcions educatives. Així mateix s'encarregarà que els cossos de seguretat i de protecció civil que depenen directament del municipi actuïn d'acord amb aquestes propostes.

-15-

La ciutat haurà d'oferir als seus habitants la perspectiva d'ocupar un lloc a la societat; els facilitarà l'assessorament necessari per l'orientació personal i vocacional i possibilitarà la seva participació en activitats socials. En el terreny específic de la relació educació-treball és important assenyalar l'estreta relació que haurà d'existir entre la planificació educativa i les necessitats del mercat del treball.

En aquest sentit, les ciutats definiran estratègies de formació que tinguin en compte la demanda social i cooperaran amb les organitzacions sindicals i empresarials en la creació de llocs de treball i en activitats formatives de caràcter formal i no formal al llarg de la vida.

-16-

Les ciutats han de ser conscients dels mecanismes d'exclusió i marginació que les afecten i de les modalitats que revesteixen i desenvoluparan les polítiques d'acció afirmativa necessàries. Atendran d'una manera especial les persones nouvingudes, immigrants o refugiades, que tenen dret a sentir amb llibertat la ciutat com a pròpia. Dedicaran esforços a fomentar la cohesió social entre els barris i els seus habitants de tota condició.

-17-

Les intervencions encaminades a resoldre les desigualtats poden adquirir múltiples formes, però hauran de partir d'una visió global de la persona, configurada pels interessos de cada una i pel conjunt de drets que atenyen tothom. Qualsevol intervenció significativa ha de garantir la coordinació entre les administracions implicades i els seus serveis. Es fomentarà també la cooperació de les administracions amb la societat civil organitzada de manera lliure i democràtica en institucions de l'anomenat tercer sector, organitzacions no governamentals i associacions anàloques.

-18-

La ciutat estimularà l'associacionisme com a forma de participació i corresponsabilitat cívica, amb la finalitat de canalitzar actuacions al servei de la comunitat i d'obtenir i difondre informació, materials i idees per al desenvolupament social, moral i cultural de les persones. Al mateix temps, contribuirà a la formació per la participació en els processos de presa de decisions, de planificació i de gestió que comporta la vida associativa.

-19-

El municipi haurà de garantir informació suficient i comprensible i incentivar els seus habitants a informar-se. Tot considerant el valor que suposa seleccionar, entendre i tractar el gran cabdal d'informació actualment disponible, la ciutat educadora facilitarà recursos a l'abast de tothom. El municipi identificarà els col·lectius que necessitin una atenció singularitzada i posarà a la seva disposició punts especialitzats d'informació, orientació i acompanyament.

A més, establirà programes formatius en tecnologies de la informació i les comunicacions per a totes les edats i grups socials, amb la finalitat de combatre noves formes d'exclusió.

-20-

La ciutat educadora ha d'oferir a tots els seus habitants, com a objectiu cada cop més necessari per la comunitat, formació en valors i pràctiques de ciutadania democràtica: el respecte, la tolerància, la participació, la responsabilitat i l'interès per la cosa pública, pels seus programes, els seus béns i els seus serveis.

Aquesta Carta expressa el compromís de les ciutats que la subscriuen amb tots els valors i principis que s'hi manifesten. Es defineix com a oberta a la seva pròpia reforma i s'haurà d'ampliar amb els aspectes que la ràpida evolució social demani en el futur.